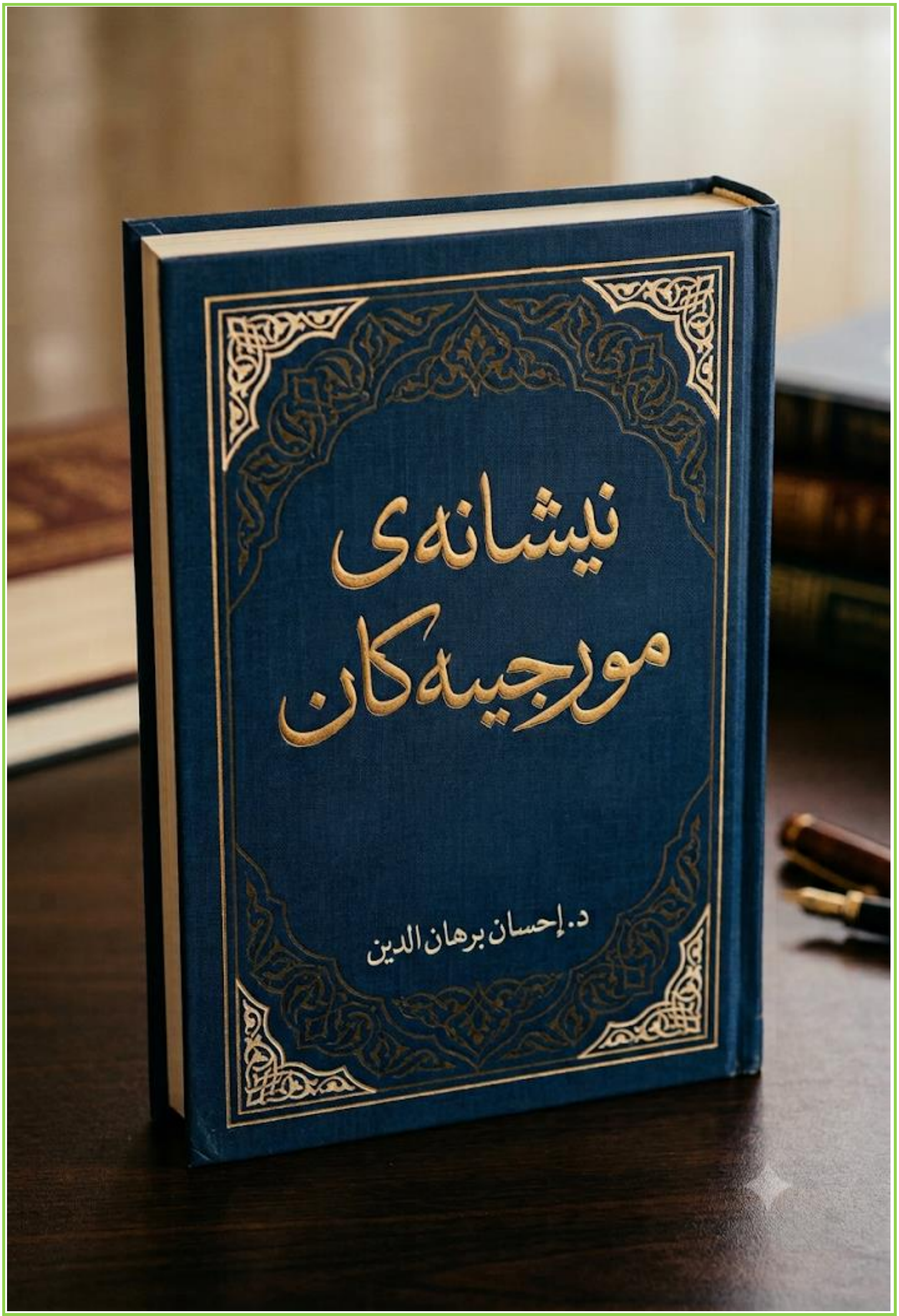
نیشانەی
مورجیەکان
د. إحسان برهان الدين

نیشانەی مورجیئەکان

د. إحسان برهان الدين

مورجیئە فیرقە و تاقمێکە لە تاقمە گومڕاکانی ئیسلام کە لەسەر الصراط المستقیم لایانداوە، بۆیە پێیان وتراوە مورجیئە چونکە لە مەسەلەی ئیماندا قەول پێش دەخەن و کردار دوا دەخەن! مورجیئەش وەکو ئەشاعیرەو خەواریج جۆریان زۆرە، بەڵام ناودارترین فیرقەکانیان دوو جۆرن:

یەکەم / مرجئة الفقهاء : ئەم جۆرە پێیان وایە کە ئیمان بریتییە لە داننان وشایەتمان هێنان بە زمان و باوەڕ هێنان بە دڵ، بەلای ئەوانیشەوە ئیمان نەزیاد دەکات و نەکەم، أبو جعقر الطحاوي لەو مەسەلەدا تووشی هەڵەی مورجیئەکان بووە لە عەقیدەدا کە دەڵێت: (والإيمان هو الإقرار باللسان والتصديق بالجنان، وجميع ما صح عن رسول الله صلى الله عليه وسلم من الشرع والبيان كله حق، والإيمان واحد، وأهله في أصله سواء، والتفاضل بينهم بالخشية والتقى ومخالفة الهوى، ملازمة الأولى) .

هەروەها ئەبو حەنیفە و حەممادی کوڕی سولەیمانی مامۆستای و ئەو مورجیئانەی کوفە کە شوێنیان کەوتن لەوەی کە کردەوەیان لە ئیمان

جیاکردەوە، لەم جۆرە مورجیئانە دەژمێردرێن، أبو جعفر الطحاوي ش شوێنپێی ئەمانی لەو مەسەلەدا هەڵگرتووە چونکە خۆی بە قوتابی و تەلەبەکانی زانیوە.

دووەم/ مرجئة المتكلمين: ئەمانە بریتین لە جەهمییەکان و ئەوانەش کە لەسەر ڕێبازیانن لە ئەشاعیرە و ماتوریدییەکان، الفضيل بن عياض دەربارەیان دەڵێت : " أهل الإرجاء - إرجاء الفقهاء - يقولون : الإيمان قول بلا عمل، وتقول الجهمية: الإيمان المعرفة بلا قول ولا عمل، ويقول أهل السنة: الإيمان المعرفة والقول والعمل " (تهذيب الآثار الطبري 182/2). واتە: مورجیئەی فوقەها دەڵێن ئیمان گوفتارە بە بێ کردار ، جەهمییەکان دەڵێن ئیمان تەنها زانینە بەبێ گوفتار و بەبێ کردار، بەڵام ئەهلی سوننەت ئەڵێن: ئیمان زانین و گوفتار و کردارە پێکەوە.

✍ سەلەف زۆر لە دژی مورجیئەکان توند بوونە و ڕایان لە ئەواندا گەلێك خراپ بووە ، سەعیدی کوڕی جوبەیر دەڵێت : " المرجئة مثل الصابئين " واتە مورجیئە وەکو سابیئەکانن، هەروەها پێشەوا زوهری دەیفەرموو: " ما ابتدعت فى الإسلام بدعة هى أضر على أهله من هذه

- يعنى الإرجاء - " . واتە لە ئیسلامدا هیچ بیدعەیەك دانەهێنراوە زیانی زۆرتر بێت لە زیانی مورجیئەکان لەسەر موسوڵمانان.

ابن بطة دەڵێت: (أما المرجئة فعلى دين الملوك). واتە مورجیئە لەسەر دینی پاشاکانن ئەوان چۆنیان بوێت وایان بۆ دەکەن. النضر ابن شميل دەلێت: (الإرجاء دين يوافق اهواء الملوك) واتە دینی مورجیئە بەدڵی پاشا و سەرۆکەکانە.

بە گشتی سەلەف و ئەوانەی دوای ئەوانیش لە ئەهلی سوننەت و جەماعەت توند بوونە لەسەر مورجیئە و هەجری ئەوانیان کردووە.

بەڵام مورجیئەش وەکو ئەشاعیرە جۆریان زۆرە و هەموویان لە مەسەلەی لادان لە مەنهەجی ئەهلی سوننەتدا بە یەك ئاست و شێواز نین، هەندێکیان هەن کە باوەڕیان وایە ئیمان تەنها وتنی شایەتمانە و تەواو، هەیانە دەلێن نەخێر جگە لە وتنی شایەتمان ئەبێت کەسەکە لە دڵیشەوە باوەڕی هەبێت، توندڕەوەکانیان بە دووری مەگرە فیرعەون و ئەبوجەهلیش بە ئیماندار بزانن وەکو هەندێ لە توێژەرانی ئەو بوارە دەڵێن، ئەوەشی کە مورجیئەیەکی توندڕەو نییە بۆی هەیە تەنها ئەبوبەکر

الله لێی ڕازی بێت بخاتە هەڵەوە لە مەسەلەی شەڕکردنی لەگەڵ ئەوانەی کە زەکاتیان نەدەدا.

نیشانەکانی مورجیئە کە پێی دەناسرێنەوە

1- بە پێچەوانەی ئەهلی سوننەتەوە، مورجیئە عیبادەت و کردەوە بە مەرج نازانن بۆ ڕاست و درووستی ئیمان، واتە کەسەکە بەبێ عەمەل دەگونجێت ئیماندار بێت. گرنگ ئەوەیە ئیمان لە دڵدا بوونی هەبێت! واتە ئیمان لەلای مورجیئە باوەڕی دڵە و قەولی زمانە و تەواو، کردەوەش هەبێت باشە بەلایانەوە، ئەگینا عەمەل لە بیروباوەری ئەواندا (شرط كمال) ی پێ دەوترێت نەك (شرط صحة)! نەبوونی کاریگەری خراپی لەسەر ئیمانەکە نییە!

2- لە مەسەلەی تەکفیریشدا بە پێچەوانەی ئەهلی سوننەتەوە، مرۆڤ تەنها بە کوفری دڵی کافر دەبێت نەك بە کوفری زمان و کردەوە. بۆیە ئەگەر کەسێك لە دڵیدا ئیمانی هەبێت و بە زاهیر و کردەوەکانی کوفری لێ ببینرێت ئەوە مەرج نییە کافر بێت تاکو خۆی نەڵێت من لە دڵیشەوە هەر پێ بڕوام! هەروەها ئەوەی کە هیچ کردەوەیەکی نەبێت بەلای مورجیئەکانەوە کافر نابێت ئەگەر لەناو دڵیدا ئیمان هەبێت.

3- مورجیئە هەمیشە بەوە ناسراون کە بەرگری لە ستەمکاران و تاغوتان دەکەن و پاساویان بۆ دەهێننەوە و بەرگریان لێ دەکەن و پاساو بۆ کردەوە خراپەکانیان دەهێننەوە و خۆیانی لێ کەڕ دەکەن، سەرۆك و پادشاکان هەرچەند لە دینیش دوور بن ئەوان هەر هانی خەڵکی ئەدەن لە قسەیان دەرنەچن و گوێڕایەڵییان بکەن. بۆیە سەلەف پێیان وتوون لەسەر ئاییی پادشاکانن.

4- کافر بەکافر نازانن با هەرچەندیش بە کردەوەیان وابن، چونکە ئەڵێن گرنگ ئیمانی ناو دڵە وکێ دەڵێت ئەم کەسەی کە بە زمانی کوفر دەکات یان جنێو بە خوا و پێغەمبەر دەدات لە دڵەوە ئیماندار نییە، بۆیە بە دەگمەن مورجیئەیەك هەبێت هیچ کافرێك بە کافر بزانێت، جاری وا هەیە لەوەش زیاتر ئەوکەسەی کە دژایەتی ئیسلامیش دەکات ئەوان بە وەلی ئەمرو بە سەرکردەی موسوڵمانی ئەزانن کە واجبی سەرشانێتی گوێڕایەڵی بێت، بۆیە دەسەڵاتداران هەمیشە حەزیان پێیانە و ڕێزی زۆریان لێ دەگرن لە درێژایی مێژوودا.

5- دەڵێن: **(الإيمان لا يزيد ولا ينقص)**: واتە ئیمان لە دڵدایە و جێگیرە، یان هەیە و یان نییە! نەزیاد دەکات و نەکەم دەکات، ئەوەش لە کاتێکدایە ئایەت و فەرموودەیەکی زۆر هەیە لەسەر ئەوەی ئیمان بە کردەوەی باش زیاد دەکات و بە کردەوەی خراپ کەم دەکات، البغوي بە ڕەحمەت بێت دەڵێت: "اتفقت الصحابة، والتابعون، فمن بعدهم من علماء السنة، على أن الأعمال من الإيمان" هەروەها فەرموویانە: "إن الإيمان قول وعمل وعقيدة، يزيد بالطاعة وينقص بالمعصية، على ما نطق به القرآن في الزيادة، وجاء في الحديث بالنقصان". [شرح السنة: 38/1].

6- لە نیشانەکانی تری مورجیئەکان ئەوەیە کە هەمیشە ئەهلی سوننەت و جەماعەت بە خەواریج وەسف دەکەن وناوووناتۆرییان لێ دەنێن وبەجۆرەها شێواز دژایەتییان دەکەن.

7- مورجیئەی فوقەها باوەڕیان وایە موسولمان بۆی نییە (استثناء) لە باوەڕیدا بکات، واتە بۆی نییە بڵێ من إن شاء الله ئیماندارم، بەڵکو دەبێت بڵێت من ئیماندارم بەبێ وتنی إن شاء الله.

8- هەندیکیشیان هەیە دەڵێن مرۆڤ خۆی کردەوەکانی خۆی درووست دەکات و اللّٰه تعالی لە ڕۆژی قیامەتدا نابینرێت.

✍ مورجیئە هاوشێوەی خەواریج ئەگەرچی لەم سەردەمە تاقم و کۆمەڵێك نییە بە فەرمی هەموو بیروباوەڕەکانیانی ئەوانی هەڵگرتبێت و وەکو مورجیئەکانی سەردەمانی دێرین بێت، بەڵام زۆرێك لە کەسایەتی و کۆمەڵ و تاقم هەن لە سەرانسەری جیهانی ئیسلامیدا بەشێکی دیاریان لە بیروباوەڕ و نیشانەکانی مورجیئەیان لە خۆیاندا بەرجەستە کردووە و بانگەشەی بۆ دەکەن، بەڵکو هەندێ جار لە مورجیئەکانی جارانیش توندتر و بێ شەرمتر لادانەکانیان دەخەنە ڕوو و بانگەوازی بۆ دەکەن.

✍ بەڵام ئەوەندەی من بزانم لە ئێستادا نە مورجیئە و نە خەواریج کۆمەڵێك نییە لە سەدا سەد بۆچوونەکانی ئەو دوو تاقمەیان لە خۆیاندا بەرجەستە کردبێت و هەمووی جێبەجی بکەن، ئەگەرچی ڕێژەیەك لە سیفەت و نیشانە و خەسڵەتەکانیان لە کەسایەتی و کۆمەڵ و تاقمی دیاریکراودا هەیە لەم سەردەمەدا و جاری وا هەیە وەکو ئەوان و جاری واش هەیە لەوان زیاتر جێبەجێی دەکەن.

(بۆ نوسینی ئەم بابەتە لەچەند سەرچاوەیەك سوودم وەرگرتووە)